

Invahub.cz – nové centrum informací o vetřelcích v naší přírodě. Pátrat může i veřejnost

25. 02. 2025

Sledujte výskyt nepůvodních škůdců ve svém okolí. Představují obrovské riziko nejen pro zemědělství, lesnictví a zahradničení, ale i obrovskou zátěž pro krajinu. Jejich škody mají často významné socio-ekonomické dopady. V posledních letech množství zavlečených či přesídlených organismů stoupá a přesná lokalizace je klíčová pro jakákoliv opatření. Nový web Invahub.cz představuje díky spolupráci s řadou organizací centrální databázi nepůvodních organismů, ve které si každý zájemce může v mapách i databázích vyhledat aktuální informace o jejich výskytu podle různých kritérií. Zapojit se může i veřejnost. Invahub spravují odborníci z CARC (Národního centra zemědělského a potravinářského výzkumu, v. v. i.).

Praha (24. února 2025) - V České republice se v současnosti vyskytuje již několik set druhů zavlečených či přesídlených organismů z řad rostlin i živočichů, především hmyzu. Se změnami klimatu, propojenou celosvětovou dopravou či nezodpovědností obchodníků a chovatelů se rozšířili mimo původní oblast svého výskytu a dostávají se k nám prakticky ze všech kontinentů.

„V novém prostředí se tito nezvaní hosté rychle množí a šíří i proto, že v něm postrádají konkurenci nebo přirozené nepřátele. Tím narušují ekologické vazby a často hubí naše neškodlivé organismy. Centralizace dat v jednotné databázi Invahub může výrazně pomoci k efektivnímu a účinnému řešení,“ upozornil RNDr. Jiří Skuhrovec, Ph.D. z výzkumný týmu Funkce biodiverzity bezobratlých a rostlin v agrosystémech CARC a dodal: „Vytvořená ústřední databanka je dennodenně aktualizována díky sdíleným datům s propojenými institucemi a také díky zapojení aktivní veřejnosti, která zaznamenává svá vlastní pozorování invazních organismů.“

S Invahubem sdílí své hlavní databáze Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) podřízený Ministerstvu zemědělství a Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR), ale také veřejné platformy, jako jsou NAJDI.JE (www.najdi.je) a Biolib.cz.

„Například na platformě NAJDI.JE vyhledáváme různé cílené pátrací akce, takže lidé mohou jako občanští vědci online shromažďovat data o výskytu a sledování šíření vybraného invazního škůdce. Funguje to tak, že si lidé na webu najdou aktuálně vyhlášený cíl, a pokud ho v místě, kde žijí, nebo se právě pohybují, objeví, zhotoví jeho fotografii a odešlou ji pomocí webového kontaktního formuláře, v němž označí jeho přibližnou lokaci případně přidají další informace,“ vysvětlil Jiří Skuhrovec.

Lidé tak mohou sami přispět k pochopení mechanismu šíření a vlivu těchto vetřelců na společenstva, k ochraně biodiverzity, tvorbě legislativy a řešení vážných problémů s nimi spojených. „Účastí ve veřejnosti otevřených projektech se vaše pozorování dostane až do nové centrální databáze Invahub,“ podotkl přírodovědec.

Informace pro všechny a na míru

Centrální databáze je otevřená, každý si ji může vyzkoušet na webu invahub.cz. Aktualizace informací zde uložených probíhá automaticky každý den.

Seznam sledovaných organismů byl primárně vytvořen na základě rejstříku z Rostlinolékařského portálu. Vybrané druhy jsou řazeny do kategorií karanténní, invazní nebo nepůvodní škodlivé organismy. Přidány byly také organismy ze seznamu druhů významných pro EU a několik nepůvodních druhů bezobratlých (např. kutilka asijská či hlemýžďík kropenatý), kteří jsou monitorováni v rámci platformy NAJDI.JE.

Zájemci o informace mohou procházet nejen data, ale také mapy výskytů. Filtrační systém umožňuje vyhledávání v rámci čtyř hlavních skupin – Bezobratlí, Obratlovci, Choroby a Rostliny. Po výběru konkrétního druhu můžete ihned zobrazit všechny dostupné záznamy o jeho výskytu na území ČR. „Každý záznam v centrální databázi má několik základních charakteristik, včetně jména pozorovatele, data nálezu, geografických souřadnic, ale i podrobnosti týkající se základní biologie, jako jsou početnost organismu na lokalitě, hostitele nebo vývojovou fázi organismu. Na základě těchto profilů lze data také dále filtrovat a sledovat výskyt organismů ve vašem konkrétním okolí. Kromě toho je k dispozici také časový filtr,“ upozornil Jiří Skuhrovec.

Problematika nepůvodních škůdců je velmi rozsáhlá, a centrální databázi proto udržuje společná pracovní skupina zástupců spolupracujících institucí a platform.

Plány do budoucna

Škody, které způsobují nepůvodní druhy, se samozřejmě mezi jednotlivými druhy výrazně liší a je proto důležité vést věcné diskuse o závažnosti a také rozsahu způsobených škod. „Zkušenosti s monitoringem i managementem invazivních škodlivých organismů s využitím platformy NAJDI.JE, respektive občanské vědy, významně pomohly i vyhodnocováním relevantnosti získaných výsledků,“ zdůraznil Jiří Skuhrovec. „Nejúčinnější variantou pro zasažení co největší komunity, je pak spolupráce s dalšími odbornými skupinami pomocí Aktualit na webu Invahub.cz,“ dodal.

Do budoucna plánují autoři projektu vytvoření takzvaného ochranného perimetru, což by byl pás území za hranicemi České republiky, kde budou údaje o výskytu škodlivých organismů sledovány s ještě větší pečlivostí. Při detekci výskytu rizikového druhu ve zvoleném perimetru by systém automaticky vyhodnotil riziko a vyvolal příslušný varovný signál.

Zapojení přeshraničních údajů do databáze nejen posílí ochranu České republiky před invazními druhy, ale také zesílí spolupráci a sdílení informací s evropskými a globálními partnery. „Tento komplexní přístup bude klíčový pro udržení domácí flóry, fauny a produktivních ekosystémů, a tím přispěje k efektivní ochraně přírody a přírodních zdrojů na území České republiky,“ vysvětlil Jiří Skuhrovec. Tento přístup bude podle něj představovat významný krok ke zvýšení efektivity v prevenci a kontrole výskytu nepůvodních škodlivých organismů v tuzemsku.

Kontakt pro případné další informace:

RNDr. Jiří Skuhrovec, Ph.D.

CARC (Národní centrum zemědělského a potravinářského výzkumu, v.v.i.)

e-mail: jiri.skuhrovec@carc.cz